

شهرها و استعاره‌ها

آن سوی تصوّرات فضای شهر اسلامی

نویسنده:

دکتر سمیه فلاح

ترجمه:

دکتر ابوالفضل مشکینی

عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس

دکتر کیمیا قاسمی

نگارستان اندیشه

تهران - ۱۳۹۹

سرشناسه: مشکینی، ابوالفضل، ۱۳۴۴ -
عنوان و نام پدیدآور: شهرها و استعاره‌ها: آن سوی تصورات فضای شهر اسلامی
مؤلف: سمیه فلاحت / مترجمان ابوالفضل مشکینی، کیمیا قاسمی.
مشخصات نشر: تهران: نگارستان اندیشه ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری ۲۴۱ ص.: مصور، جدول.
شابک: 8-72-6607-622-978 وضعیت فهرست نویسی: فیپا
داشته: کتابنامه.
موضوع: شهرسازی - نوآوری. شهرسازی -- سنت.
سناد افزود: قاسمی، کیمیا
رده: ۱۳۹۹ الف ۶ م / HT ۱۸۸ رده بندی دیویی: ۱۳۱۶/۳۰۷
شماره کتابخانه ملی: ۷۳۷۹۲۵۵

شهرها و استعاره‌ها

آن سوی تصورات فضای شهر اسلامی

نویسنده: دکتر سمیه فلاحت

مترجمان: دکتر ابوالفضل مشکینی (عضو هیئت علمی، انشگاه تربیت مدرس)

دکتر کیمیا قاسمی

صفحه آرا: مرتضی انصاف منش

طراح جلد: سعید صحابی

چاپ: اول، ۱۳۹۹

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: نسیم

نشانی ناشر: م. انقلاب، ابتدای خ آزادی، خ بهزاد، شماره ۲۹، واحد ۷

تلفن: ۶۶۹۷۸۸۸۱ - ۶۶۴۳۵۴۱۶ - ۶۶۹۷۸۸۸۱ نمابر: ۶۶۹۷۸۸۸۱

فهرست منابع

- ۹..... مقاله
- ۹..... تاریخ بین‌رسمی و واکنش جهان‌گشایی شهر
- ۱۷..... مفهوم "شهر اسلامی"
- ۲۷..... ساختار کتاب
- ۳۳..... فصل ۱: ایده "شهر اسلامی"
- ۳۴..... نظریه‌ها و نقشه‌ها
- ۵۸..... نقشه‌ها
- ۷۰..... ادراک
- ۷۷..... پدیده‌شناسی عقل‌گرایانه
- ۸۹..... لایبرنت، استعاره پیونددهنده
- ۹۷..... فصل ۲: شهر به عنوان لایبرنت
- ۹۹..... نماد تاریخی
- ۱۰۵..... ریشه‌شناسی لایبرنت
- ۱۰۷..... لایبرنت در معنای مدرن: بی‌نهایت
- ۱۱۲..... لایبرنت به عنوان یک مدل فضایی
- ۱۱۶..... شهر لایبرنتی
- ۱۱۹..... لایبرنت مفهومی برای بازنمایی شهر
- ۱۲۸..... استعاره‌ها و درک شهرها

۱۳۵	فصل ۳: هزارتوبه عنوان یک مفهوم شهری
۱۳۷	هزارتوبه عنوان یک واژه
۱۴۲	هزارتوبه عنوان یک متن
۱۴۷	هزارتوبه عنوان یک فضا
۱۵۳	فصل ۴: شهر به عنوان هزارتو
۱۵۳	تونس، اصفهان و تونس
۱۷۲	فاس
۱۷۳	تاریخ نگاه شهری
۱۸۱	سیاحت در شهر
۱۹۷	اصفهان
۱۹۸	تاریخ تکامل شهر
۲۰۵	سیاحت در شهر
۲۲۰	تونس
۲۲۱	تاریخ تکامل شهری
۲۲۸	سیاحت در شهر
۲۴۵	شهر به عنوان یک هزارتو
۲۵۲	رویاریبی با اسطوره
۲۶۳	سخن آخر
۲۶۹	منابع

مقدمه

تنوع بخشی ازگان جهانی شهر

مفاهیم برای شهرگرایی درک ما از شهرها حیاتی هستند چرا که درونمایه‌ی تفکر را برای مفاهیم حلیاتی ما فراهم می‌آورند. این مفاهیم ریشه در مسائل سیاسی و معرفت‌شناختی داشته و ابزارهای تفکر در مورد فضای شهری و بیان درک خود از آن می‌باشند. هر مفهومی می‌تواند ما را به ساختارهای جدید تفکر و درک، رهنمون کند، قلمروهای جدیدی را در جهانی که جنبه‌های دیگر را پنهان می‌کند، باز کند؛ بنابراین ما به واژگان مناسب نیاز داریم تا ابعاد مختلف زندگی شهری و فضایی را خوانا کنیم. از سوی دیگر، نگاهیم در پی‌گیرنده‌ی اجزای دنیای مشترک تفکر ما در مورد شهرها هستند - منطقه آستانه‌ای که در آن طرز تفکر فرهنگ‌های گوناگون گرد می‌آمده و برای ایجاد یک دانش مشترک جهانی به هم پیوند می‌خورند. در دنیای علم معاصر شهری، مجموعه‌ای از مفاهیم جهانی وجود دارد که از طریق آن، شهرها مفهوم‌سازی شده و درک می‌شوند. با این حال، با غنی‌سازی واژگان جهانی با استفاده از مفاهیم متعدد از مکان‌های جغرافیایی و فرهنگی مختلف، نه تنها ابزارهایی را برای درک شهرها در بافت

1. epistemological

2. legible

خود، به ویژه شهرهایی که در دانش امروزی نادیده گرفته شده‌اند، فراهم می‌کند، بلکه به طور کلی توانایی درک و خواندن شهرها را چندین برابر می‌کند. چنین غنی‌سازی به تنوع‌بخشی تفکر مفهومی ما از شهر کمک می‌کند، یک شیوه‌ی فراگیر تولید دانش را توسعه می‌دهد، و گفتمان‌های نظری جدید را وارد تحلیل فضای شهری می‌کند.

مباحثات اسلامی که در قالب نظریه‌پردازی، نقشه‌برداری و نموداربرداری استدلال می‌کنند، نقش جدایی، تفکیک و دوگانگی فضای عمومی و خصوصی را بیان کرده‌اند. چنانچه می‌کنند چون مسیرها را صرفاً به عنوان خطوط شهری یا خطوط ارتباطی نشان می‌دهند. با تکیه بر استدلال^۱ و عقلانیت^۲، ویژگی‌های توصیفی و واضح فضای شهری به یک چارچوب علمی مشترک تبدیل شده است. در نتیجه، بین فضای غلبه با توجه به ساختار شهری و تقسیم‌بندی‌های عملکردی، و نه با توجه به خود فضا، درک می‌شود. این بدان معنی است که ویژگی‌های پدیده‌شناختی فضا، به جای اینکه در تئوری‌سازی ما جایی داشته باشد، نادیده گرفته شده‌اند. یکی از دلایلی که در این خصوص در این کتاب مطرح می‌شود فقدان واژگان مفهومی در دانش علمی کلی ما است. برای خواندن شهر اسلامی به شیوه‌ی جدید، ما نیاز به چارچوب‌های جایگزین دیگری داریم که ویژگی‌های حسی فضای شهر اسلامی را در قلب مطالعه قرار دهد و یک ابزار مفهومی مناسب برای خواندن چندگانه‌ی آن ارائه دهد: چارچوبی که از تفسیر شهر با استفاده از مفاهیم فضایی، استعاره‌ها، و اعتقادات کنونی، که باعث محدودیت در ایجاد درکی

1. reasoning

2. rationalising

متفاوت از مکان‌هایی با عنوان "شهر اسلامی" می‌شود، دوری کند.

در این کتاب مفهوم فضایی، یا استعاره‌ی هزارتورا معرفی می‌کنم و به بررسی نقاط بالقوه‌ی آن برای اصلاح درک از فضای شهری و آرایش فضایی آن در بافت هسته‌های تاریخی شهرهای خاورمیانه و شمال آفریقا می‌پردازم. هزارتو که آن را از مطالعات ادبیات فارسی اتخاذ کرده‌ام، به معنای "یک هزار درونی" است که نشان‌دهنده‌ی یک انتزاع و یا یک هسته است که در درون درونی‌ها پنهان شده و یا در آن ساکن است و برای درک آن می‌بایستی از آستانه‌های مختلف عبور کرد. از این اصطلاح به عنوان یک ابزار جایگزین برای تجدیدنظر در مورد روابط فضایی در شهرهای مورد مطالعه استفاده می‌کنم. چنین استدلال می‌کنم که این ابزار، اصول مفهوم شهری فضا را دگرگون می‌کند، و ما را یک قدم به سمت تفسیرهای مختلف آرایش فضایی براساس فضاهای مابینی، و نه گره‌ها، براساس منطق فضای ابهام‌آمیز منتهی‌الحد پذیر، درون‌گرایی و نه بیرون‌گرایی، جلو می‌برد. من با بازبینی مفهوم لایبرنت و تجدیدنظر در مورد کاربرد آن در بافت و گفتمان مطالعات شهرهای خاورمیانه و شمال آفریقا به مفهوم هزارتور رسیدم. اگرچه از دو اصطلاح به عنوان مترادف برای بیان نه‌ی ابهام فضایی استفاده می‌شوند، اما من چنین استدلال می‌کنم که آنها در ساختار فضایی متضاد را معرفی می‌کنند: "لایبرنت" بر عنصر مسیر و عمل حرکت تأکید دارد در حالی که "هزارتو" بر فضاها و آستانه‌ها تأکید می‌کند. تأکید هزارتو بر فضای مابینی، تأخیر، و آشکارسازی در عین پنهان‌کاری است، در حالی که یک لایبرنت بر عبور و پیچ‌وخم‌ها تأکید دارد. تأکید هزارتو بر واسطه‌ها، آستانه‌ها و حالت‌های فضایی لبه‌ها است.